כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת אמור ■ י"ב אייר ה'תשס"ט ■ 06.05.2009 ■ גליון מס' 17

תפוצה לכל קהילות ישראל

מי הוא רב ומה היא הרבנות בקהילה בישראל

מאמר שמיני בסידרה

/ הרב אהרון כ"ץ*

בין רבניה הראשונים של יהדות פולין בעת החדשה שפועלם מוכר לנו היטב יש למנות את רבי מאיר בן גדליהו מלובלין שהתפרסם בקהילות ישראל בשם המהר"מ מלובלין. המהר"ם נולד בשנת שי"ח (1558) וחי חמישים ושמונה שנים. בנו שהוציא לאור את ספר תשובותיו בעיר לומבלא בו' לסדר במדבר שנת שע"ה (1616) כתב בהקדמתו לספר "המאור הגדול אדוני אבי יצא מן העולם בימים מעטים וצעורים ונח כד הוה נ"ח ובא השמש בצהריים" רמז על מיתת אביו בגיל חמישים ושמונה. עוד רומז שם בנו של המהר"מ את שם אביו זקנו ר' אשר. גם המהר"מ מזכיר את שם אבי זקנו (הסבא רבה שלו) בתשובה פ"ג הנוגעת לדרך ההגייה של שם ה' וכותב "כן מצאתי בדברי אבי זקני המקובל האחרון החסיד מהר"ר אשר זצ"ל אשר הוא היה אב בית דין בעיר ואם בישראל קהל הקדש קראקא בדור שלפנינו וחיבר ספר אחד קדוש על סודות התפילות והברכות ונקרא עמק הברכה ומרוב קדושתו לא הביאו לבית הדפוס כי כן ראוי שכל ספר קדוש כזה לא יובא לבית הדפוס שלא יבואו להשתמש בו בני אדם שאינם כדאים לו". המהר"מ נפטר ביום י' באייר שנת שע"ו, השבוע לפני שלש מאות תשעים ושלש שנים. המהר"מ הגיע ללבוב בסוף המאה השש עשרה ושם כיהן כראש מתיבתא וכדיין.

על הספרים שכתב המהר"מ מעיד בנו בהקדמת ספר התשובות. הספר הראשון היה "ביאור על התורה שבעל פה בתוספות ובגמרא דבר דבור על אופניו כמעט בכל ששה סדרי הש"ס". כוונתו לחידושי המהר"מ שנדפסו על סדר התלמוד יחד חידושיו של הגאון ר' שלמה לוריא, חידושי החכמת שלמה של המהרש"ל, וחידושי המהרש"א לגאון ר' שמואל אליעזר הלוי אידלש. השני הוא ספר תשובותיו של המהר"מ, ק"מ תשובות. הספר השלישי היה ספר על הטור. הספר הרביעי היה ספר על ספר השערי דורא, ביסודות דיני איסור והתר. הספר החמישי ספר על ספר הסמ"ג לרבי משה מקוצי הספר הששי היה ספר דרשות לשבתות השנה ולמועדים. צריך לומר שרק שנים מן הספרים הללו הובאו (עד כמה שידוע לנו) לדפוס והם שני הספרים הראשונים שהוזכרו, חידושיו לתלמוד וספר תשובותיו.

"כנגד מי יצא קצפו הקשה של המהר"מ? מדובר ברבה של העיר המעטירה מיץ, ר' יוסף אשכנז הלוי. הוא היה רב בבון לפני שנתמנה כרבה של מיץ. בסך הכל שימש בהוראה משך כשישים שנה..."

הפרשיות הראויות לעיון ולימוד הן המחלוקות בהלכה שהתפתחו בין המהר"מ מלובלין ובין החכמים בני דורו. כאשר העיז מי מן החכמים שלא לקבל דעתו יצא להלחם באופן קיצוני מלחמתה של תורה. כאומר הדברים מפרקי אבות "והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש".

על המחלוקות הללו למדים אנו מתוך שו"ת המהר"מ מלובלין. מעשה באיש אחד ששחט שבעה עשר אווזים מפוטמים על ידי הלעטה. משרתת ביתו השליכה את הראשים של האווזים בלא שהללו נבדקו תחילה לסימני טרפה. מקצת האנשים אמרו שעשתה כן בידיעת ורצון בעל הבית. המנהג באשכנז היה שהם היו נוהגים לבדוק את ראשי האווזים המפוטמים לפני שהכשירו אותם לאכילה. נפלה מחלוקת בין מורי ההוראה בסביבה, מקצת מן החכמים אסרו את כל האווזים והשומן שנעשה מהן וחלקם התירום. נשאל המהר"מ מה דינם של האווזים הללו. השאלה היא האם מדובר בטריפה שכיחה

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

כשרות לקראת ל"ג בעומר: דיני צלייה
בימינו רוב הבשר הנצלה הוא בשר שהוכשר כדין (ע"י מליחה והדחה) ומכאן שלצלייתו אין משמעות הלכתית...
המשך בעמ' 3

חוק וסדר
העוקץ הניגרי
בשבוע שעבר הבטחתי לספר לכם על "העוקץ הניגרי" ופרשת הדולרים השחורים...
המשך בעמ' 5

על פרשת השבוע
מספר הרב מרדכי הכהן ז"ל בספרו "על התורה": מעשה בגדול אחד שלא הייתה דעתו נוחה מרבי מאיר מפרימישלאן...
המשך בעמ' 8

סיפור לשבת
תרופה בדוקה לחזוק חולשת הלב
וכה היו דבריו: "שמעתי בימי חורפי מפי הגאון הקדוש, הר"ד טעבלי זצ"ל, שסיפר לי שחותנו סיפר לו...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ ראיות רוחניות
■ הסנדלר ההיסטוריון
■ סגולה בדוקה לפרנסה
■ תורה קודמת להורים / למבוגרים בלבד
■ הרבי מלובביץ' זי"ע ויום העצמאות
המשך בעמ' 6

שיש לבודקה כמו הריאות או שמא רק בריאות שכיחות הטריפות מצדיק בדיקה של כל עוף אבל מעל מקום השחיטה בוושט לא שכיחים נקבים ואין צורך לבדוק את הוושט. דעת המהר"מ הייתה להתיר את האווזים ואת השומן שנעשה מהם, והוסיף (תשובה כ"א) שמפני קוצר הזמן וטרדת יום השוק לא יכול היה לירד לעומק ההלכות ולחדש בהם חידושים כהרגלו תמיד בכל התשובות, בפרט שבנושא זה כבר קדמו להיתר פוסקים שלפניו "רק שמורה האוסר עודנו מחזיק בדבריו לאסור המותר לפי הדין והתורה. על כן אני אומר שאותו המורה יחוש לכבוד התורה, ואם יכוון לשורה יתברך מאל גדול ונורא ויזכה לימי הבשורה עד כה דברתי למען האמת והתורה, נאום מאיר בן הרב גדלי זלל"ה".

על התפתחות המחלוקת בנושא זה למדנו מדברי המהר"מ בתשובה פ"ח. למהר"מ נודע שחכם בשם ר' יוסף אשכנ"ז, "שהוא אינו בן גילי, וזדון ליבו השיאו לסתור דברי ושלח יד לשונו וכתב עלי דברים שלא ניתנו ליכתב על איש כמוני ולא עוד אלא שהוציא קול איך שחזרתי מהוראתי חלילה". המהר"מ מספר ששלח תשובתו לפני הגדולים שבפולין ליטא ורוסיה "ומי רואה אלו יצאו ולא יצא". ואחרי שאלו הסכימו עמו "איה איפה דברי השפל שכתב עלי דברים שאיני כדאי לכותבם, ומתוך כותלי כתבו ניכר שלא הגיע להוראה, ואינו יודע לעיין אפילו בצורתא דשמעתתא וכל שכן שאין בהשגת שכלו לירד לעומקא ודקדוקי רש"י ותוספות והפוסקים הנמשכים אחריהם, כי כל מי שיש לו עיניים לראות יראה שכל דבריו הפך האמת". המהר"מ אינו חוסך שבטו וכותב על החכם שאינו ראוי להוראה ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה. המהר"מ ביקש להחרים את אותו הרב בוועד ארבע ארצות ביריד בלובלין "וכבר עלה על דעתי לגלות קלונו ברבים ולהרים המצנפת והעטרה מראשו בבית הכנסת הגדול דק"ק לובלין בהתאסף קיבוץ גדול מראשי ישיבות ומנהיגי כל הארצות ביומא דשוקא, אך חזרתי ממחשבתי זאת מלעשות זאת בפרסום גדול כזה פן יהיה לו לכבוד שאיש כמוני היום יטפל בשפל כמותו. על כן אתם אהובי האלופים בני ישיבת ק"ק וורמישא בהיות שאתם קרובים אל הבו"ר החלול, עליכם מוטל לגמור הדבר וקנאת ה' תעשה זאת".

כנגד מי יצא קצפו הקשה של המהר"מ? מדובר ברבה של העיר המעטירה מיץ, ר' יוסף אשכנז הלוי. הוא היה רב בבון לפני שנתמנה כרבה של מיץ. בסך הכל שימש בהוראה משך כשישים שנה. בספר הזיכרונות של ר' אשר בן ר' אליעזר הלוי (יצא לאור בברלין תרע"ג) הוא מתואר כרבנו הגאון הגדול בישראל זקן שקנה חכמה ר"מ ואב בית דין דקהילת מיץ כבוד מוהר"ר יוסף הלוי אשכנז. שם מתואר ההספד שהספידו אותו הקהילות כמעט בכל קהילות אשכנז, במיוחד קהילת העיר מיץ שהרגישו ההעדר. (נפטר בחודש אדר שפ"ח 1628). האם אין הגזמה בדרך שבה חלק המהר"מ על מורה הוראה ותיק בויכוח הלכתי בדיני איסור והתר מול רב שהיה ידוע כמחמיר בהלכות אלה וחשש לאיסור טריפה?

השל"ה הקדוש שהיה תלמידו של המהר"מ הסכים להוראת הרב ממיץ. יו"ט צונץ (בספר עיר הצדק) מספר שהשל"ה ביקש להוציא מספרו של המהר"מ את התשובה המזלזלת ברבה של העיר מיץ. כמו כן מביא צונץ את תשובתו של הרב המושמץ כולל על ההערות הקשות של המהר"מ, ואיני מרחיב כאן יותר מקוצר היריעה.

ארוע מדהים שני מלמד על רוחו של המהר"מ. פרטיו של ארוע זה שארע בשנת שע"א (1611) מתבררים בסדרת תשובות גדולה של המהר"מ בספר תשובותיו (סימנים קכ"ב - קכ"ו). "נשאלתי על דבר מעשה תמוה וזר שנעשה עתה מקרוב בוינה". אברך צעיר לימים חלה במחלה קשה ונטה למות. קרובי אשתו שכנעו אותו, שעל מנת שימנע מצב שבו תזדקק אשתו לחליצה, יכתוב לאשתו גט שכיב מרע. הם הבטיחו לו שאם יקום מחליו תחזור האישה ותינשא לו מחדש. האברך קם מחליו, והמשפחה לא נתנה לאישה להנשא לו בשנית ואף הוציאו אותו נקי מכל נכסיו. הרב מסדר הגט הכשיר את הגט ונתן לאשה היתר נישואין לכל מי שתחפוץ, ואלו המהר"מ ראה בגט, גט מרומה ופסל את הגט. הדים למחלוקת שפרצה בעניין "הגט מוינה" אנו יכולים ללמוד גם מתשובות המשאת בנימין לרב בנימין אהרן סלניק (תשובה ע"ה) שהתיר את הגט. מפנקס ועד ארבע ארצות אנו למדים מי היה הרב שסידר את הגט והתיר את האשה. כך מוצאים אנו בפנקס ועד ארצות (מהדורתו של איש ירושלים הפרופסור ר' ישראל היילפרין ז"ל) אות פ"א (עמ' 27) "ביריד ירוסלב שנה זו (שע"א - 1611) דנו רבני הועד בעניין גט שכיב מרע שסידר ר' יהשע פלק בעל הסמ"ע, ומהר"מ מלובלין פסל אותו. הרבנים חיוו דעתם לטובת הסמ"ע". צריך להוסיף פרטים על אותה המחלוקת. האברך הצעיר שכתב את הגט היה קרוב משפחה של המהר"מ מלובלין. מתשובת הב"ח החדשות סימן צ"א אנו למדים שהמהר"מ היה קרובו של הרב המגרש "מאיר נ"י בעל דודתו של המגרש". ואלו בעל הסמ"ע היה ידידם של בני המשפחה של האשה המתגרשת, כמו שהוכיח כן יצחק לוין במאמרו "לשאלת הגט מווינא" שנתפרסם בחוברת הדרום תשרי תשכ"ה. צריך להוסיף שבין המתנגדים לדברי המהר"מ מצויים בעל המשאת בנימין שהזכרנו והב"ח בתשובתו הנ"ל. בין התומכים הגדולים בדעתו של המהר"ם יש למנות באופן מיוחד את ר' מרדכי יפה בעל הלבושים שתשובתו צורפה לתשובות המהר"מ ואף כתב מכתב חריף לוועד הארצות "עלי לגלות פסקי בכל תפוצות הגולה אי"ה לבטל דעת המקילין". המחלוקת החריפה שפרצה בעניין הגט מוינה הביאה בסופו של דבר לכך שהמהר"מ נאלץ לעזוב את העיר לבוב.

ואולי הדבר המלמד מכל על תקיפותו של המהר"מ ונטייתו שלא להכנע לפסקי הלכה של אחרים באה בדבריו על השולחן ערוך עצמו: "אין ממנהגי ומדרכי להיות עוסק בדברי בעלי השולחן ערוך וקל וחומר לבנות יסוד באיזה הוראה על דקדוק סודות דבריהם, כי לא נתנו מרועה אחד רק הם דברים נלקטים מחוברים מדברים נלקטים נפרדים שכמה פעמים לא יצדק חיבורם" (תשובת המהר"מ סימן י"א בסוף התשובה) ושוב כתב בתשובה אחרת "אבל כבר יש לי חבילות חבילות סתירות והשגות (על הבית יוסף א.כ.) על דבריו ושגגות שיצאו לפניו" (תשובה קצ"ד).

אין ספק ששיטת הלימוד המיוחדת של המהר"מ והצורך לילך בדרך הפשט, להגיע לחקר האמת הובילה את המהר"מ לדרכו המיוחדת ולדרישה לשמוע את האמת גם כשהדבר מייחד את שיטתו ההלכתית מכל החכמים חכמי דורו.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול.

*הרב אהרן כ"ץ. ראש כולל הלכה במכון גבוה לתורה אונ' בר אילן. רב קהילת "דובב עוז" רמת גן.

כשרות / הרב משה ביגל שליט"א

לקראת ל"ג בעומר: דיני צלייה

בימינו רוב הבשר הנצלה הוא בשר שהוכשר כדין (ע"י מליחה והדחה) ומכאן שלצלייתו אין משמעות הלכתית, אלא קולינארית בלבד. יחד עם זאת, ישנם כמה סוגי בשר אותם אסור לאכול ללא צלייה, וזאת בכדי להוציא מהם את הדם.

כבד

כבד הוא איבר האוגר בתוכו דם רב עד כדי כך שבהלכה הוא מוגדר איבר "שהוא כולו דם". למרות איסור אכילת דם, התורה התירה לאכול את הכבד, כשהיתר זה נלמד מאכילת הקורבנות ע"י הכוהנים שהיו אוכלים את כל מה שלא הוקרב על גבי המזבח ובכלל זה את הכבד (נדרים נד, ע"ב). יחד עם זאת מצינו מחלוקת בין הפוסקים הראשונים בשאלה כיצד מותר לאכול את הכבד. ישנם מן הפוסקים האומרים כי הכבד מותר באכילה גם ללא מליחה או צלייה מאחר ולדעתם דמו של הכבד הותר באכילה. ההגבלה היחידה לפי פוסקים אלו היא בנוגע לבישולו של הכבד יחד עם בשר אחר שיקלוט ממנו את הדם (ר"ת ורא"ש בחולין קי ע"ב). יש מן הפוסקים האומרים כי מותר לאכול את הכבד רק לאחר מליחה כמו בשר רגיל. (רש"י ותוספות בחולין קי ע"ב), וישנם האומרים כי בשל ריבוי הדם בכבד מותר לאוכלו רק לאחר צלייה (רמב"ם מאכלות אסורות ו).

להלכה נפסק כי מליחה רגילה לא מספקת על מנת להוציא את כל הדם מהכבד ולכן יש לצלותו על האש, וזאת לאחר שמבצעים בכבד חתכים לאורכו ולרוחבו כשהצד החתוך כלפי האש (שו"ע יו"ד, עג, א). רק לאחר צלייה שכזו מותר לבשל את הכבד בכל צורה שהיא. בדיעבד אם הכבד בושל בלא מליחה או צלייה, לשיטת הבית יוסף (מנהג הספרדים) הוא מותר. לעומת זאת, לשיטת הרמ"א, (מנהג האשכנזים) כבד שכזה אסור באכילה. הכבד אסור גם אם נמלח כמו בשר רגיל. לכל הדעות כלי שבושל בו הכבד שלא נצלה וכן ומאכלים אחרים שבושלו יחד עימו אסורים.

בשר לצלייה בלבד

במרכולים ניתן למצוא נתחי בשר עם הכיתוב "בשר לצלייה בלבד". רבים אינם יודעים למה הכוונה. האם מדובר בהמלצה או בהוראה? ובכן נתחי בשר שעליהם מופיע בכיתוב הנ"ל חייבים לעבור צלייה לצורך הכשרתם. מדובר בבשר שלא נמלח (לא הוכשר) ועמד כך (בלא מליחה) שלושה ימים או יותר. הדם בבשר שכזה התייבש ומליחה כבר אינה מועילה בכדי להכשיר אלא רק צלייה כמו בכבד. יחד עם זאת, אם שהבשר נשטף במהלך שלושת הימים והדם שבו לא התייבש, הרי שהוא עדיין מותר בהכשרה באמצעות המלחה כמו בשר רגיל. אלו הן גם הוראות הכשרות לאטליזים ולמרכולים המוכרים בשר מצונן (טרי), עליהם לשטוף את הבשר הטרי שלא הוכשר כל יומיים וזאת בכדי שלא יגיע להתייבשות. אם בטעות קרה והבשר לא נשטף, הבשר מותר במכירה רק לצלייה כשהדבר חייב להופיע עליו בצורה ברורה ובולטת. היה מי שאסר בכל זאת למכור בשר שכזה מחשש שמא יטעו ולא יצלו את הבשר (אגרות משה יו"ד ג, ז). על כל פנים בשר שלא הומלח והוכשר אלא רק ע"י צלייה אסור בבישול לאחר צלייתו מחשש שמה דם שלא יצא בצלייה יצא בבישול. בדיעבד אם בישל בשר זה מותר לאוכלו. (שו"ע יו"ד, סט, יב). בשר שלא נמלח אפשר לכתחילה לצלות אותו כדי להוציא את הדם, במקום מליחה.

הכשרת לבבות

בלב קיימים שני סוגי דם: ישנו דם שהבלוע בלב, שהוא כמו כל דם באיבר אחר של בעל החיים שיוצא ע"י מליחה, וישנו דם המתקבץ בחלל הלב בשעת השחיטה. דם זה אינו יוצא ע"י מליחה רגילה. בכדי להכשיר לבבות יש לחתוך את הלב לפני המליחה ובכך לתת לדם שהתקבץ בו לזרום החוצה. רק לאחר פעולה זו ניתן למלוח את הלב כמו בשר רגיל. אחרי המליחה מותר גם לבשל את הלבבות. ישנם המחמירים לצלות את הלבבות, כמו כבד (שו"ע יו"ד עב, א). זהו המקום לציין שיש שפסקו שלא לאכול לבבות בכלל, וזאת מכיוון שאכילת הלב גורמת לשכחת התלמוד. (הוריות, יג ע"ב. מובא בש"ך ובערוך השולחן שם ועוד).

בשר קפוא שלא הוכשר

נוכל למצוא ברשתות השיווק בשר קפוא (בדרך כלל מיובא מחו"ל) שלא הוכשר (לא נמלח והודח) למרות שעברו עליו יותר משלושה ימים ללא מליחה בכל זאת לא צויין על בשר זה לצלייה בלבד. הסיבה לכך היא כי יש דעות רבות שפסקו שאם הבשר הוכנס להקפאה לאחר השחיטה, הדם יחד עם הבשר קפא כך שכאשר יופשר הבשר יחזור המצב לקדמותו ואפשר להוציא את הדם ע"י מליחה כמו בבשר שלא הוקפא. (שו"ע יו"ד סט, ח באר היטב. פתחי תשובה ודרכי תשובה שם. יביע אומר ח"ב יו"ד ד אגרות משה יו"ד כז-כח וח"ב כא, ועוד).

יש פוסקים שלא מקבלים הנחת יסוד זו ואוסרים בשר שהוקפא ללא מליחה כמו בשר ששהה שלושה ימים שמותר לצלייה בלבד. (פרי מגדים סימן ש"ד ס"ק נג, ישיב משה עמ' צו).

מכיוון שרוב הפוסקים התירו בשר זה למליחה רגילה וכן מכיוון שהאיסור למלוח בשר ששהה שלושה ימים הוא מגזירת הגאונים ואינו מן התורה, ספק דרבנן לקולא ובשר זה נמכר ככשר כשר למליחה כבשר רגיל.

יחד עם זאת בשר המוגדר ככשר למהדרין נמלח לאחר השחיטה קודם שהוכנס להקפאה, כדי להיות כשר לכל הדעות.

צלייה על גוף חשמלי

מותר לצלות כבד (או בשר לצלייה בלבד) על גבי גוף צלייה (מנגל) חשמלי כאשר הבשר מונח על רשת שהדם יכול לצאת מהבשר, ואין הבדל אם גוף החימום הוא מעל הבשר או מתחתיו (כמו בגחלים

רגילות) ואפילו על גבי פלטה חשמלית מותר לצלות כבד (או בשר לצלייה בלבד) אם הניחו את הפלטה בשיפוע כדי לאפשר לדם ליזול.

צלייה בתנור חשמלי

הצלייה בתנור חשמלי או סיר גריל חשמלי שונה מצלייה על גוף חימום או מתחתיו:

א. הדם שמטפטף על קרקעית התנור או על תבנית אינו נשרף בגחלים אלא ממשיך להתבשל בתנור והכבד קולט את האדים של הדם. אדים אלו אוסרים את הכבד (או הבשר לצלייה) כי אנו פוסקים שריחא מילתא (כלומר אדים של איסור אוסרים) (שו"ע יו"ד קח, א).

ב. התנור או התבנית שהדם טפטף עליהם נאסרו.

לכן מותר לצלות כבד (או בשר לצלייה) בתנור, בתנאים הבאים:

א. להכניס את הכבד (או הבשר לצלייה) לאחר שהתנור התחמם.

ב. להשאיר את דלת התנור פתוחה בשעת הצלייה.

ג. הכבד (או הבשר לצלייה) יהיו על גבי רשת.

ד. יש להניח תבנית לקליטת הדם בתחתית התנור.

ההיתר לצלות בתנור, בתנאים אלו, הוא גם כאשר אין גופי חימום גלויים בתנור והצלייה נעשית בחום התנור ולא באש התנור. (שו"ע יו"ד ס' עג בדרכי תשובה שם ס"ק ג, ציץ אליעזר חלק יא סימן נג, באהלה של תורה יו"ד סימן יא ועוד).

הרשת שעליה נצלה הכבד (או הבשר לצלייה) לשיטת הבית יוסף (מנהג הספרדים) לא נאסרה לשימוש ולשיטת הרמ"א לכתחילה צריך ללבנה בליבון קל (כלומר לחממה על הגחלים או בתנור על חום גבוה) והתבנית שעליה טפטף הדם בצלייה בתנור צריכה ליבון קל לכל הדעות לכן רצוי להשתמש בתבנית חד פעמית. (שו"ע יו"ד עו, ד. ודרכי תשובה שם).

היוצאים לצלות בשר בגנים ציבוריים בהם יש מתקני צלייה (מנגל) ציבוריים לשימוש הכלל והם אינם יודעים אם הבשר שנצלה שם ע"י מטיילים קודמים היה כשר או לא, יכולים לנקות את הרשת ללבנה קלות ולאחר מכן מותר לצלות עליה. בגחלים שנותרו ממטיילים קודמים אין כל חשש איסור שכן הכול נשרף באש הגחלים.

אם רוצים לבשל את הכבד לאחר צלייתו, לדעת הרמ"א (מנהג האשכנזים) צריך לשטוף את הכבד במים שלוש פעמים. ולדעת הבית יוסף (מנהג הספרדים) אין צורך בהדחה זו. ואם שכחו להדיח ובשלו את הכבד מותר הכבד לכל הדעת. (שו"ע יו"ד סימן עג, א).

הרב משה ביגל שליט"א, רבה של מיתר, מרבני "צהר" ומח"ס בענייני כשרות.

סיפור לשבת

תרופה בדוקה לחיזוק חולשת הלב / שאול שיף

להלן סיפור מתוך דברי התעוררות מכ"ק האדמו"ר מצאנז, רבי יקותיאל יהודה הלברשטם - זכותו תגן עלינו, שנאמרו באלול תשמ"ג, המציג דוגמא נפלאה של: "כי הם חיינו ואורך ימינו".

וכה היו דבריו: "שמעתי בימי חורפי מפי הגאון הקדוש, הר"ד טעבלי זצ"ל, שסיפר לי שחותנו סיפר לו, ששמע מהאב"ד לעמברג, ששמע זאת פי זקנו הגאון בעל ה"ישועות יעקב", רבי יעקב אורנשטיין זי"ע, שמיד לאחר נישואיו אכל מזונות על שולחן חותנו ביערוסלב. בהיותו שם הלך להתפלל בבית המדרש דקהילת קודש יערוסלב. והנה לפתע בערב יום הכיפורים בין השמשות, נכנס אדם זר לבית המדרש כולו אפוף אימה ויראה מפחד ה' ומהדר גאונו, וניגש מיד לפני התיבה. מבלי ליטול רשות מהגבאים או מכל מישהו אחר, פתח בתפילה "על דעת המקום ועל דעת הקהל" וכו' ובקול שואג כארי ובנעימות המשיך בתפילת "כל נדרי". כל זאת, כאמור, ללא קבלת רשות מהגבאים. ואף על פי שהיו שם בעלי תפילה קבועים, מכל מקום בליל היום הקדוש לא רצו להיכנס למחלוקת ולפיכך הבליגו. ובפרט לאור העובדה כי התפילה של אותו ש"ץ אלמוני הייתה בהתעוררות גדולה מאד. עם תום תפילת "כל נדרי" המשיך האורח הזר בתפילת ערבית עם כל הפיוטים הנלווים אליה בקול אדיר וחזק עד סוף התפילה. אחר כך המשיך לעבור לפני התיבה גם בעת אמירת שיר היחוד, ובסיומו המשיך ואמר במתינות ומתיקות נפלאה את כל ספר תהילים. לכשנסתיימה אמירת תהילים הפציע כבר השחר והש"ץ עודנו עומד לפני ה' ופותח בתפילת שחרית. לאחריה עלה בעצמו לקרוא בתורה ושב לעבור לפני התיבה גם בתפילת מוסף. את הכול אמר בקול גדול ונעים בלא הפסקה. הציבור עמד משתומם לנוכח מחזה זה, וחלקם החלו ללחוש מפה לאוזן, כי בוודאי אין ש"ץ זה אדם אלא מלאך. שכן, אין זה בכוח אנוש להתפלל ללא כל הפסקה החל מתפילת "כל נדרי", ולהמשיך כל הלילה ואחר כך גם כל היום כולו בקול גדול ובהתעוררות עצומה.

אני בעצמי - המשיך בעל ה"ישועות יעקב" - לא ידעתי להחליט אם אדם הוא או מלאך, וחככתי בדעתי בזה. והנה מיד לאחר תפילת מוסף המשיך, לתדהמת הכול, בתפילת מנחה. לאחריה, ללא כל הפסקה, בתפילת נעילה. תקע בעצמו בשופר וגם בערבית של מוצאי יום הכיפורים לא נטש את התיבה. בשעה זו נמנו וגמרו כולם כי לית לו דין בר נש אלא בוודאי מלאך מן השמים הוא. שהרי בשום אופן אין בכוחו של אדם לבצע את כל מה שהתחולל לנגד עיניהם במשך המעת לעת האחרון.

לאחר תפילת ערבית פנה הש"ץ המופלא אל הקהל בברכת "גוט יום טוב" וחותני ניגש אליו והזמינו ל"הבדלה" בביתו,

המשך בעמוד הבא...

כדרכו בהכנסת אורחים. האורח נענה להזמנה וסר לבית חותני. החלטתי להילוות אל האנשים החשובים, אמר בעל ה"ישועות-יעקב", כדי לראות במו עיני כיצד ינהג אותו "מלאך" בבית חותני. כאשר באו הביתה התכבד האורח ב"הבדלה", שגם אותה אמר בקול גדול ובהתלהבות. אחר כך טעם מן היין ומיד אחרי כן צנח על הכסא שהיה על ידו ואמר כי אינו חש בטוב וביקש שיביאו לו משהו כדי לחזק את ליבו. או אז, חשב בעל הישועות-יעקב לעצמו, כי סוף סוף מתברר שאינו מלאך. אולם, מסקנה זו התבדתה חיש מהר כאשר הובאו לפניו מיני מגדנות ופירות והאורח דחה אותם מלפניו, ואמר כי מבקש גמרא מסכת סוכה כדי לחזק את ליבו. ומיד החל ללמוד בחשק רב עד הבוקר. ה"ישועות-יעקב" התחבא בחדרו מתחת המיטה כדי לעקוב אחרי מעשיו ונרדם שם. כאשר התעורר העיר כבר השחר, והאורח עדיין בלימודו, עד שסיים את כל המסכת והלך מיד לתפילת שחרית. רק אחר כך נודע שהיה זה סניגורם של ישראל, רבי לוי יצחק מברדיצ'ב בעל ה"קדושת-לוי", זכותו תגן עלינו.

"עד כאן שמעתי כאמור איש מפי איש עד ה"ישועות-יעקב" זצ"ל - סיים האדמו"ר מצאנז את דבריו ואמר: ומה שיש לנו ללמוד ממעשה זה לא על גדלותו וקדושתו של הגאון מברדיצ'ב, אלא שאף על פי שתפילותיו היו בוקעות רקיעים ונתעלה בתפילותיו ביום הקדוש מכל מקום במוצאי יום הכיפורים הרגיש עצמו חלוש וזקוק מאד לגמרא ולתוספות. ליבו לא ניזון לא מתפילותיו ולא מכוונותיו הנעלות בנעילה וכדומה. העיקר היא הגמרא וכמובא בספרי קודש, שהתורה הקדושה היא מזון הנפש ו"רפאות היא לשריך". עד כאן דבריו של האדמו"ר.

■

חוק וסדר

פינה משפטית מאת עו"ד משה פרידל

העוקץ הניגרי

אם אתה לא בא אל הניגרי, הניגרי יבוא אליך

בשבוע שעבר הבטחתי לספר לכם על "העוקץ הניגרי" ופרשת הדולרים השחורים:

אחת התכונות הנדרשות מעורך דין הינה תחושת בטן.

לפרקים עצם מהות האינפורמציה שנמסרת לעורך הדין, יש בה כדי להדליק נורות אזהרה ולסמן "עצור, משהו כאן לא בסדר".

אחת הדרכים לזהות "עוקץ" בטרם הכה, הינה חוסר הסבירות בעצם הענין. זה נשמע טוב מידי, או בלעז "טוּ גוּד טוּ בִּי טְרוּ".

לא בכל יום נופל לאדם "מן, מן השמים" ואם הוא חש בטפטוף כזה או אחר של מן, עליו לשאול את עצמו: מה אינו מריח טוב.

בוקר אחד מתקשר אלי א', ידיד אישי קרוב, ומספר לי בהתרגשות: "פרידל, אתה חייב לשמוע סיפור". לאחר שהרגעתי אותו והמלצתי לו על קצת מים, שטח בפני את המעשה המופלא הבא:

לא מכבר הגיע אליו מייל מאפריקה, מניגריה. אם להיות יותר ספציפי, בזו הלשון: מיסטר אי, אדם מוכר ומכובד בקהילה, לדבריו, פנה אליו בהצעה שאי אפשר לסרב לה. אביו של מיסטר אי, כך סיפר, היה גנרל באחת מארצות מרכז אפריקה המושחתות, אך דאג תמיד לשמור על היושר וטוהר המידות. למרות שהיה בן אצולה ומקורב להנהגה, דאג תמיד להוקיע את השחיתות ולהתייצב לצד הנדכאים והעשוקים. באחד הימים, שם נפשו בכפו, וסייע ביד המורדים בניסיון למהפכה צבאית אשר הייתה אמורה לשים קץ לשלטון הדיקטטורי המושחת ולהעלות לשלטון קבוצת אידיאולוגים חדורי אמונה אשר תגאל את העם מהשחיתות ומהשלטון הרקוב. בעשותו כן סיכן לא רק את חייו ואת חיי בני משפחתו, אלא אף פעל בניגוד לאינטרס האישי שלו. שכן, כבן אצולה, נצר לשושלת מכובדת, חי חיי נוחות ומותרות ואיש לא העז להרע לו בכל דרך. אף כי כן, בחר לשים נפשו בכפו, שינס מותניו והיה ממנהיגי המרד ומנהיגי המהפכה. לצערו לא עלה המרד יפה, אביו נרצח ואמו, הוא ושאר אחיו הוברחו באישון ליל מעבר לגבול ומצאו מקלט מדיני בניגריה. מאז בגר והיה לאיש, הפך אדם מכובד, מוכר ובעל השפעה, והוא שואף להשיב את רכוש המשפחה הנבזז. לא כל כך בשביל הכסף כמו בשביל כבודו של אבא מנוחתו עדן. הוא שמח לבשר לא' כי לאחר מאמצים של שנים נשא עמלו פרי ובאמצאות ידידים של אביו משכבר הימים, אשר זוכרים לו חסד ואשר יודעים את גדולתו, מצא דרך להעביר כספים לארץ מולדתו. מדובר היה בסכומי עתק בסדר גודל של עשרות מיליוני דולרים. ברם, אליה וקוץ בה ובשל שחיתות השלטון, לא היה כל דרך להעביר את הכספים אל חשבונו ו/או לחשבון אחר בניגריה. בשל מהלכים פוליטיים סבוכים וקשרים אפלים בין ראשי אותה מדינה לבין מגזרים מסוימים במדינת ישראל, קיימת אפשרות להעביר את הכספים לחשבון בארץ. עם זאת, ולאור עברו וניסיונו

> **"לא מכבר הגיע אליו מייל מאפריקה, מניגריה. אם להיות יותר ספציפי, בזו הלשון: מיסטר אי, אדם מוכר ומכובד בקהילה, לדבריו, פנה אליו בהצעה שאי אפשר לסרב לה..."**

בסיפורים דומים שקרו את מכריו, הפך האיש חשדן. הוא שמע על לא מעט מקרים שבהם משהועברו הכספים לחשבון נאמן, התגלה אותו נאמן כאדם רודף בצע אשר עשק וגזל את הכספים.

אשר על כן, הוא נדרש להעביר את הכספים לחשבון של אדם נאמן וישר אשר קיבל עליו המלצות. לאחר מחקר מקיף ובירור אינטנסיבי קיבל המלצות חמות על א' ידידי ולכן הוא פונה אליו בבקשה לעשות עמו חסד. עם זאת ולמען הסר ספק, כאות להכרת טובה הוא נכון לשלם לידידי דמי טרחה בגובה 3% מהכספים. כספים אלה מובטחים משום שממילא כל הכספים אמורים לעבור בחשבונו של א', וממילא עצם העברת יתרת הכספים הנותרים למיסטר אי. נתונים אף הם לחסדיו של א' ידידי. כל מה שהוא מבקש הינה את הסכמתו של א' בחוזר, מס' חשבון ואי אלו פרטים ומסמכים נוספים לצורך השלמת ההעברה.

"מה אתה אומר פרידל", התייעץ איתי, "אני חושב שסוף סוף אני הולך להרוויח כסף" המשיך כשהוא מבקש את אישורי וברכתי.

"תגיד לי", כמעט והתפלצתי, "אתה השתגעת? תשכח מזה".

"אבל פרידל, מה יש לי להפסיד, כל הכסף אצלי בחשבון".

"תקשיב לי טוב", הגבתי בנחרצות, "רד מזה ותפסיק לבלבל במוח".

לאחר שתיקה ארוכה מעבר לקו הטיח בי א' ידידי בטון פגוע ונעלב עד עמקי נשמתו: "דע לך, פרידל, אני מאוד מאוכזב ממך. חשבתי שאתה חבר אמיתי ושלפחות אתה תפרגן לי", המשיך בקולו השבור, "סוף סוף יש לי הזדמנות להתבסס ולעמוד על הרגליים, ואתה מה זה לא מפרגן לי".

"א.", אמרתי לו, "אני אוהב אותך ומפרגן לך מכל הלב. הסיפור שלך חסר היגיון לחלוטין מכל בחינה אפשרית. אם האיש רוצה להעביר מיליונים הוא לא צריך אותך, ואין שום היגיון לשלם לך 3% מהסכום הזה, אין לך כישורים מיוחדים, אין לך קשרים מיוחדים, אף אחד לא שמע עליך, אף אחד לא צריך אותך, הוא יכול להשיג חשבונות בנק כמו שלך 10 בלירה, ואין כל היגיון שמישהו ישלם לך 3% מעשרות מיליוני דולרים בשביל כלום".

"חבל" אמר וסיים את השיחה במפח נפש "חשבתי שאתה חבר אמיתי".

חלפו החודשים, ויום אחד אני מתקשר לא': "תגיד", אני דורש בשלומו, "מה נגמר?".

"אל תשאל פרידל, אל תשאל".

המשך בשבוע הבא...

הכותב הינו בעל משרד עורכי דין ברעננה

דום על אופניים

ברשותכם, משהו אישי:

לפני מספר שנים אחותו אלרגי סכרת.

אתם יודעים איך זה, עריכת דין איננו מקצוע ריגוש. תוסיפו לכך תצוגה בלתי מבוקרת, מחסור בפעילות גופנית, היסטוריה גנטית של משפחה סוערת ו... טראח זה שם.

טוד מ"ק אף לוקח סכוני שוקו: אני מצטרף את הסכרת באמצעות רכיבה על אופניים.

במהלך החודש אני מתכנן מסע מקיף ישראל על אופניים: מרעננה בשורה הנקרה, מצרחה לכיוון קרי"ת שמונה וזן ו... הוסף, גרומה לאילת.

כל השאר יסופר בפברי'. מי הבלוג (לחצו על הקישור): www.fridel.co.il.

אשמח להערות והארות.

שביבים / שאול שיף

ראיות רוחניות

על אף כל הפרסומים האחרונים בתקשורת והאזהרות מפי גדולי ישראל ממשיכים גברים ונשים מכל שכבות האוכלוסייה להתפתות לתעתועי השווא של בעלי "ראיות רוחניות". אכן, יש ביניהם כאלה המסוגלים להפתיע באמירות הקולעות למטרה, אלא שגם הם מוגבלים ביותר ביכולות שלהם, ומספר רב של אנשים כשלו בגללם. בעסקים, בשלום-בית ובענייני בריאות. אפשר להביא דוגמאות למכביר ויקצר המצע מהשתרע. ותנו לבכם למסופר באגרת תימן שכתבה הרמב"ם. לא יאומן אלמלא ידענו מי הכותב.

"ואמנם מה שנתאמת לנו וידענו נכונותו, לקרבת זמנו, הוא שלפני חמישים שנה מהיום או פחות, בא איש ירא שמים, חסיד, חכם מחכמי ישראל, הידוע בשם מר משה אלדרעי, בא מדרעה אל ארץ אנדלוס ללמוד לפני רבינו יוסף הלוי ז"ל בן מיגאש אשר הגיעכם שמעו. אחר כן בא אל בירת המערב, רצוני לומר פאס, ונקבצו אליו בני אדם, ליראתו וחסידותו וחוכמתו, ואמר להם שמשיח קרוב, "וכבר הודיעני ה' בזה בחלום"... ונמשכו אחריו הבריות והאמינו בדבריו, והיה אבא מארי זצ"ל מרחיק את הבריות מעליו, ומזהירם

מהימשך אחריו, אבל המיעוט שמעו לאבי, והרוב, וכמעט הכל, נמשכו אחרי ר' משה נ"ע. אחר כן היה מייעד בדברים, וצדקו כל ייעודיו (מה שאמר שיקרה אכן קרה-ש.ש.) ...עד שאמר להם שבשבוע זה ירד מטר עצום מאד ויהיה הדבר היורד דם... והיה אותו הזמן חודש מרחשון, וירד מטר עצום ורב באותו השבוע, והיו המים היורדים מים אדומים עכורים, כאילו הם מעורבים בטיט, וזה היה מופתו שהביא רוב האנשים להאמין שהוא נביא בלי ספק... וכאשר נאמנו דבריו אצל רוב בני אדם, אמר להם שהמשיח יבוא באותה השנה בליל הפסח. וציוה לבני אדם שימכרו נכסיהם, ושיקחו הלוואות מן הישמעאלים שווה דינר בעשרה... והם לא יראום לעולם, ועשו כן. וכאשר בא פסח ולא אירע דבר אבדו האנשים, כי רובם נשאר נכסיהם דבר מועט, וחובות רבצו עליהם... ויצא (אלדרעי) לארץ ישראל ומת שם ז"ל."

אם היה לי האומץ הדרוש, הייתי פורש כאן סיפורים מסמרי שיער, כיצד צעירים ומבוגרים "אכלו אותה" אצל "מקובלים" ו"רואים" והפסידו את בתיהם פשוטו כמשמעו. ה' שומע תפילת כל-פה והוא גם זול יותר מכל הנ"ל.

הסנדלר ההיסטוריון

כמאה ספרים כתב החיד"א (רבי חיים יוסף דוד אזולאי). "שם הגדולים" הוא ספרו המפורסם ביותר. בספר רשימה של למעלה מ-2200 ספרי הלכה, אותם מצא החיד"א במסעותיו. הספר גם כולל רשימה של יותר מ-1300 רבנים שחיו עד תקופת החיד"א. והנה קם לו בשנת תרכ"ז ביוגרף בשם משה מרקוביץ' ש"קבע דירתו בראסיין" מחוז קובנה, ליטא, ו"אסף בציקלונו ותרמילו דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו ...והביא זכרונם על הספר אשר עשה". שם הספר: "שם הגדולים השלישי". הספר זכה להסכמות של רוב הרבנים החשובים בליטא באותם ימים והם קוראים לנדיבי עם לסייע לו בהוצאתו לאור עולם. וראו מה שכותבים נותני ההסכמות על אותו ר' משה מרקוביץ': "זה משה האיש הוא איש פשוט אינו לא במקרא ולא במשנה ולא בתלמוד ...זה משה האיש היה מפרנס את עצמו ובני ביתו לחם צר ומים לחץ מתפירת מנעלים וקבע עתותיו לחיבור הזה לכתוב ולסדר אף-על-פי שאין עטו בידו (אינו יודע לכתוב) אלא כגמילות חסד של אחרים אשר עשו עמו יתן ה' להם כפעלם."

למיטב הידיעה, ניתן לרכוש את הספר בארה"ב ויש להניח כי עותק ממנו נמצא גם בספריה הלאומית בירושלים. דיסלקט עקשן בעל זיכרון עצום, שידע רק לקרוא, ויהודים טובים סייעו בידו בהתנדבות להוציא לפועל ספר חשוב השופך אור ספרותי-תורני על השנים שקדמו לו.

סגולה בדוקה לפרנסה

במוצאי שבת האחרונה הסבתי לסעודת "מלווה מלכה" עם אחד האדמו"רים הצנועים, שאינו מוכר בחוצות קריה. תוך כדי הסעודה הוא נשאל על-ידי אחד הנוכחים ששעתו אינה משחקת לו בפרנסה, מה יעשה אדם כדי לשפר את מצבו הכלכלי. האדמו"ר השיב לו כי סגולה בדוקה היא, לברך ברכת המזון מתוך סידור ובכוונהּ מצווה דאורייתא שרבים מזלזלים בה. בהסתמכו על צדיקים קדושי עליון אמר, כי סעודת "מלווה מלכה" בחבורהּ יכולה לחולל ישועות שלא יאומנו בכל תחום אם מתמידים בה ומתוך יראת- שמים.

תורה קודמת להורים / למבוגרים בלבד

שאלה: תלמיד שחשקה נפשו בתורה, וברצונו לעבור מבית הספר לישיבה, שעוסקים בה בתורה במשך כל שעות היום, והוריו דורשים ממנו בכל תוקף לעבור לישיבה תיכונית, האם חייב להישמע להורים משום מצוות כיבוד אב ואם?

תשובה: לאחר שהראשון לציון, הגר"ע יוסף שליט"א, דן בהיבטים ההלכתיים אחת לאחת, הוא פוסק כדלהלן: תלמיד שחשקה נפשו בתורה, רשאי ללכת ללמוד תורה בישיבה שלומדים בה תורה בכל שעות היום, אף אם הדבר בניגוד לדרישת ההורים שרוצים שילמד בישיבה תיכונית. ומכל מקום, אם הדבר אפשרי נכון להשתדל לעשות כן על-ידי השפעה על ההורים ולפייסם באמצעות רבנים, כדי שיהיה הדבר גם לרצונם. והאמת והשלום אהבו." (תחומין ג')

הרבי מלובביץ' זי"ע ויום העצמאות

אין זה סוד כי אדמו"רי חב"ד וחסידות חב"ד הם אנטי ציוניים במוצהר. אין זה גם סוד כי הם אוהבי ארץ ישראל יותר מאותם רבים המזהים עצמם כציונים. אדמו"רי חב"ד לא הסכימו, באורח נחרץ, שיום העצמאות ייזכר בלוח השנה של החסידות. ברם, בוויכוח עם סאטמר ובכלל כלפי השואלים, הציג הרבי עמדה שאינה שוללת את תפילות ההודיה ביום העצמאות. בין היתר אמר, כי על פי ההלכה יהודי שבריאותו שבה אליו כתוצאה מטיפול של רופא גוי חייב להודות ל-ה' למרות שטופל על-ידי גוי, והוא הדין, במשתמע,שיש להודות ל-ה' על הנסים שנעשו במלחמת השחרור גם אם קברניטי המדינה לא הקפידו על שמירת מצוות.

ראש-יהודי - תנועת תשובה ציונית
מחפש תורם/משקיע רציני
לפרוייקט חינוכי חדשני
ראש יהודי
תנועת תשובה ציונית
לפרטים: rosh@rosh-yehudi.co.il ■ לתרומות באתר מאובטח: http://roshy.org/donations.asp

וואו...

על פרשת השבוע

"כי כל איש אשר בו מום לא יקרב" (אמור, כא. יח).

מספר הרב מרדכי הכהן ז"ל בספרו "על התורה": מעשה בגדול אחד שלא הייתה דעתו נוחה מרבי מאיר מפרימישלאן. אמר: עד מתי רבי זה מעקם עלינו את הכתובים ומוציאם מידי פשוטם? אכנס אצלו ואעשה ממנו אחוכי ואטלולא, כדי שימנע מכאן ולהבא לעוות את פסוקי התורה.

כל אותה שבת ששבת בביתו של רבי מאיר'ל לא אמר הרבי דבר-תורה בפומבי. כיוון שהסבו לשולחן לסעוד סעודת שבת פתח רבי מאיר'ל ושאל: מי חכם ויודע לפרש פסוק זה בפרשת השבוע: "כי כל איש אשר בו מום לא יקרב"?

מיד מיהר אותו גדול והשיב: פסוק זה גם תינוקות של בית רבן יודעים לפרשו ופירש. נענה רבי מאיר'ל ואמר: לא כי, אלא כך מפרש מאיר פסוק זה: "כי כל איש" מי שמחזיק עצמו שהוא "כל איש" אדם שלם ומושלם היודע הכול, סימן הוא": "אשר בו מום" שהוא מלא וגדוש חסרונות ומגרעות, ואשר על כן: "לא יקרב" אין לו התקרבות לא עם ה' יתברך ולא עם הבריות.

ליקט וערך: עו"ד משה פרידל

כתב העת נמצא עתה בהרצה,
נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים:
דוא"ל: schiffs@013.net.il

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
טל. 052-7723288
אימייל. gilwein@zahav.net.il